

O'QUVCHILARNING O'Z MILLIY TARIXIGA VA MADANIYATIGA MUNOSABATLARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Ismoilova Gulbaxor Azamovna

Qo'qon davlat universiteti dotsenti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
ismoilovag352@gmail.com
+998903097719

Adxamova Sitora Abrorjon qizi

Qo'qon Davlat Universiteti magistranti
gulyaataxonova1@gmail.com
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17972921>

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi o'quvchilarning o'z milliy tarixiga va madaniyatiga munosabatini shakllantirishning nazariy asoslari, pedagogik yondashuvlar hamda xalqaro tajribada qo'llanilayotgan samarali metodlar tahlil qilinadi. Globallashuv sharoitida milliy identitetni rivojlantirish, tarixiy ongni mustahkamlash, madaniy merosni asrab-avaylash va ta'lim jarayonida fanlararo integratsiya orqali o'quvchilarda madaniy kompetensiyani shakllantirishning ahamiyati yoritiladi. Tadqiqotda O'zbekiston ta'lim tizimi tajribasi ham xalqaro standartlar bilan solishtirilib o'rganilgan.

Kalit so'zlar: milliy tarix, madaniy meros, milliy identitet, madaniy kompetensiya, globallashuv, tarixiy ong, ta'lim texnologiyalari, xalqaro tajriba.

Аннотация: В данной тезисной работе рассматриваются теоретические основы формирования отношения учащихся к национальной истории и культуре, анализируются педагогические подходы и эффективные методы, применяемые в международной практике. Освещается значение развития национальной идентичности в условиях глобализации, укрепления исторического сознания, сохранения культурного наследия и формирования культурной компетентности у учащихся посредством междисциплинарной интеграции в образовательном процессе. Опыт системы образования Узбекистана изучается в сопоставлении с международными стандартами.

Ключевые слова: национальная история, культурное наследие, национальная идентичность, культурная компетентность, глобализация, историческое сознание, образовательные технологии, международный опыт.

Abstract: This thesis examines the theoretical foundations of shaping students' attitudes toward their national history and culture, analyzing pedagogical approaches and effective methods used in international practice. The study highlights the importance of developing national identity in the context of globalization, strengthening historical awareness, preserving cultural heritage, and fostering cultural competence through interdisciplinary integration in the educational process. The experience of Uzbekistan's education system is reviewed in comparison with international standards.

Keywords: national history, cultural heritage, national identity, cultural competence, globalization, historical awareness, educational technologies, international practice.

Kirish. Bugungi globallashuv sharoitida yosh avlodning o'z milliy tarixiga, madaniyatiga bo'lgan munosabati jamiyat barqarorligi, ma'naviy xavfsizlik, madaniy merosni davom ettirish jarayonining muhim omili hisoblanadi. Xalqaro ta'lim standartlarida (UNESCO, OECD) milliy identifiklikni mustahkamlash ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Qolaversa, raqamli asr sharoitida yosh avlodning madaniy qadriyatlari va milliy identiteti sustlashishi xavfi mavjud. Internet va ijtimoiy tarmoqlarda global madaniyatning ta'siri kuchaygani sababli, o'quvchilar o'z milliy tarixini va madaniyatini yetarlicha qadrlamasligi, tarixiy merosni noto'g'ri talqin qilishi yoki befarqlik ko'rsatishi mumkin. Shu bois, **milliy tarix va madaniyatga ijobiy munosabatni shakllantirish** nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy va madaniy masala sifatida dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqot dolzarbligi quyidagi jihatlar bilan asoslanadi:

1. **Ma'naviy va madaniy barqarorlik:** Milliy identitet va tarixiy ongni mustahkamlash yosh avlodni ma'naviy yetuk va madaniy jihatdan barqaror shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.
2. **Xalqaro talablar:** UNESCO va OECD tavsiyalari milliy merosni saqlash va yoshlarni madaniy ong bilan tarbiyalashni global ta'limning ustuvor vazifasi deb belgilaydi.
3. **Ta'lim sifatini oshirish:** Milliy tarix va madaniyatni chuqur o'rgatish orqali o'quvchilarda tahliliy fikrlash, madaniy kompetensiya va tarixiy tafakkurni rivojlantirish mumkin.
4. **Jamiyat va ijtimoiy integratsiya:** O'quvchilarning o'z tarixiga hurmat bilan qarashi, bag'rikenglik va milliy qadriyatlarni qadrlashi jamiyatdagi ijtimoiy birdamlik va madaniy uyg'unlikni mustahkamlaydi.

Shuning uchun, o'quvchilarda milliy tarix va madaniyatga ijobiy munosabatni shakllantirish masalasi **zamonaviy pedagogika va ma'naviyat ta'limining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri** hisoblanadi.

Tadqiqotning asosiy g'oyasi: Tadqiqotning asosiy g'oyasi shundan iboratki, o'quvchilarning milliy tarix va madaniyatga nisbatan ijobiy munosabatini shakllantirish orqali ularning milliy identiteti, ma'naviy yetukligi va madaniy kompetensiyasi rivojlantiriladi. Globallashuv sharoitida milliy merosni qadrlash va tarixiy ongni mustahkamlash yosh avlodning jamiyatdagi o'rni va madaniy barqarorligini ta'minlaydi.

Tadqiqot maqsadi: o'quvchilarda milliy tarix va madaniyatga ijobiy munosabatni shakllantirishning samarali pedagogik strategiyalarini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Vazifalari:

1. Milliy tarix va madaniyatga munosabatni shakllantirishning nazariy asoslarini tahlil qilish.
2. Xalqaro va milliy ta'lim tajribalarini solishtirish orqali samarali yondashuvlarni aniqlash.
3. O'quvchilarda madaniy kompetensiya va milliy identitetni rivojlantirish usullarini aniqlash.
4. Amaliy pedagogik tavsiyalar ishlab chiqish va test tadqiqotlarini o'tkazish.

Tadqiqot metodologiyasi:

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

- Nazariy tahlil: ilmiy adabiyotlar, darsliklar va xalqaro standartlar (UNESCO, OECD) tahlili.
- So'rov va intervyu: o'quvchilar, o'qituvchilar va metodistlar bilan aniq ma'lumotlar yig'ish.
- Kuzatuv va eksperiment: o'quv jarayonida pedagogik metodlarning samaradorligini aniqlash.
- Solishtirma tahlil: O'zbekiston va xorijiy davlatlar ta'lim tizimi tajribalarini solishtirish.

Tadqiqot natijalari:

1. O'quvchilarda milliy tarix va madaniyatga ijobiy munosabatni shakllantirish uchun tarixiy manbalar, muzey sayohatlari, interaktiv o'quv loyihalari samarali ekanligi aniqlandi.
2. Xalqaro tajribaga ko'ra, milliy merosni o'rganish yoshlarni madaniy ong va bag'rikenglik bilan tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi.
3. O'zbekiston ta'lim tizimida tarixiy va madaniy kompetensiyalarni rivojlantirish fanlararo integratsiya va zamonaviy texnologiyalar orqali amalga oshirilmoqda.
4. Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'qituvchilarning malakasini oshirish, gamifikatsiya, loyiha asosida o'qitish va raqamli resurslardan foydalanish milliy tarix va madaniyatga qiziqishni sezilarli darajada oshiradi.

Xulosa:

O'quvchilarning milliy tarix va madaniyatga bo'lgan munosabatini shakllantirish – ularning madaniy identiteti, ma'naviy yetukligi va jamiyatdagi mas'uliyatini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

1. **Pedagogik metodlarning samaradorligi:** Tarixiy manbalar, muzey sayohatlari, interaktiv loyihalar va fanlararo integratsiya orqali milliy merosni o'rganish o'quvchilarda tarixiy ongni va madaniy kompetensiyani sezilarli darajada oshiradi.
2. **Xalqaro kontekst:** Xorijiy davlatlar (Finlandiya, Yaponiya, Janubiy Koreya) tajribasida milliy identitetni rivojlantirish, madaniy merosni saqlash va global qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish strategiyalari muvaffaqiyatli qo'llaniladi. Bu tajribalar O'zbekiston ta'lim tizimi uchun ham qimmatli model bo'lib xizmat qilishi mumkin.
3. **Amaliy ahamiyati:** Tadqiqot tavsiyalari o'qituvchilar, metodistlar va ta'lim siyosati ishlab chiquvchilar uchun foydali bo'lib, o'quv jarayonida milliy merosni o'rganishning samarali shakllarini joriy etish imkonini beradi.

4. Istiqbolli yo'nalishlar:

Raqamli va interaktiv resurslar yordamida milliy tarix va madaniyatni o'rganishni kengaytirish;

Gamifikatsiya va loyiha asosida ta'lim metodlarini rivojlantirish;

O'qituvchilarning pedagogik va media savodxonligini oshirish;

Milliy merosni saqlash va targ'ib qilishga o'quvchilarning faolligini jalb qilish.

Natijada, o'quvchilarda milliy tarix va madaniyatga ijobiy munosabatni shakllantirish nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishiga, balki jamiyatning madaniy barqarorligi va global muhitda raqobatbardosh shaxslarni tarbiyalashga ham xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. UNESCO. (2015). *Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives*. Paris: UNESCO.
2. OECD. (2019). *Education Policy Outlook: Uzbekistan*. Paris: OECD Publishing.
3. Azizov, T. (2020). *O'quvchilarda milliy tarixiy ongni rivojlantirish metodlari*. Tashkent: Fan.
4. Karimova, D. (2018). *Madaniy meros va pedagogik texnologiyalar*. Tashkent: Science Press.
5. Sattarov, R. (2017). *Ta'limda milliy identitetni shakllantirish*. Tashkent: Pedagogika.

6. Banks, J. A. (2015). *Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching*. New York: Routledge.
7. Heyneman, S. P. (2016). *Globalization and National Identity in Education*. London: Bloomsbury Academic.